

provincie **HOLLAND**
ZUID

GS-Voorstel

Besluitnummer
PZH-2021-782919763 DOS-2019-
0005347

Status
A-Openbaar

Datum vergadering Gedeputeerde Staten
7 september 2021

Eindtermijn
n.v.t.

Onderwerp

Vaststelling Startnotitie Veenweidestrategie Zuid-Holland

Advies

1. Vast te stellen de 'Startnotitie Veenweidenstrategie Zuid-Holland', die het begin inleidt van een proces dat moet leiden tot de totstandkoming van de Veenweidestrategie Zuid-Holland.
2. Vast te stellen de brief aan Provinciale Staten waarmee de 'Startnotitie Veenweidenstrategie Zuid-Holland' ter kennisname aan PS wordt aangeboden.
3. Vast te stellen het persbericht 'Samen aan de slag voor vitale veenweiden in Zuid-Holland'.
4. Vast te stellen de publiekssamenvatting met betrekking tot de vaststelling van de 'Startnotitie Veenweidenstrategie Zuid-Holland'.

Besluit GS

Vastgesteld met een machtiging voor de portefeuillehouder voor het aanbrengen van wijzigingen van ondergeschikt belang.

Bijlagen

- GS-brief aan PS
- Startnotitie Veenweidestrategie Zuid-Holland
- Persbericht

1 Toelichting voor het College

Voorgeschiedenis

Op 12 december 2019 heeft het Interprovinciaal Overleg (IPO) namens de gezamenlijke provincies het Klimaatakkoord getekend. In hoofdstuk “C4 Landbouw en Landgebruik” worden de situatie en de knelpunten beschreven rondom dit thema. In dit akkoord zijn een aantal ambities c.q. taakstellingen geformuleerd rond de vermindering van de emissie van broeikasgassen uit zowel de landbouwbodems als de agrarische bedrijfsvoering.

De belangrijkste doelstelling voor de veenweidegebieden in Nederland is 1 Mton CO₂-eq emissiereductie uit veenbodems in 2030 in zes veenweideprovincies. Overheden, agrariërs en maatschappelijke partijen voelen dit als een gezamenlijke verantwoordelijkheid, te realiseren op gebiedsniveau via een adaptieve aanpak.

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat de provincies een proces organiseren/faciliteren met grondgebruikers (onder andere agrariërs), maatschappelijke actoren, bewoners en medeoverheden gericht op de opstelling van een regionale veenweidestrategie per provincie. De startnotitie vormt het formele beginpunt van dit proces in Zuid-Holland.

Vooruitlopend op deze startnotitie is op verzoek van LNV in 2020 een plan gemaakt om zo snel mogelijk aan de slag te kunnen. Deze zgn. ‘Impulsnotitie Veenweiden Zuid-Holland’, heeft in het najaar van 2020 geleid tot een rijksbijdrage van €22 miljoen.

Toelichting

Het grondgebruik in het landelijk gebied van de veenweiden is het gevolg van economische benutting door met name de landbouw. De afgelopen 70 jaar is deze sector gedreven door optimalisatie, door vermeerdering van kennis en technische innovaties. Hierdoor is een vorm van landbouw en grondgebruik ontstaan in de veenweiden, waarbij in toenemende mate duidelijk wordt, dat in het licht van de huidige klimaat-, biodiversiteits- en milieupgaven aanpassing of transitie van het grondgebruik c.q. de landbouw nodig is. Voor het veenweidegebied wordt dit opgepakt en uitgewerkt in de Veenweidestrategie Zuid-Holland.

De Veenweidestrategie Zuid-Holland

In het Klimaatakkoord is afgesproken, dat een gebiedsbenadering ten grondslag ligt aan de totstandkoming van een regionale veenweidestrategie (in Zuid-Holland noemen we dit de Veenweidestrategie Zuid-Holland). In Zuid-Holland is hierop een brede coalitie opgezet van overheden en belangenpartijen¹. Met deze groep (Provinciale regiegroep) zijn de volgende zaken besproken en afgesproken:

1. We gaan werken aan het opstellen van een breed gedragen veenweidestrategie voor het grondgebied van de Zuid-Hollandse veenweiden.
2. Om snel meters te maken worden in een drietal prioritaire gebieden (Nieuwkoopse Plassen e.o., Krimpenerwaard en Alblasserwaard) gebiedsplannen opgesteld om de komende 3 jaar

¹ Voor een volledige lijst van partners zie Bijlage VII van de “Startnotitie Veenweidestrategie Zuid-Holland”.

een eerste pakket van bodemdalingremmende maatregelen te nemen, die de emissie van broeikasgassen verminderen in die gebieden (Impulsgelden).

3. Aan de overige veenweidegebieden, de zgn. aandachtsgebieden, wordt gevraagd om in dezelfde periode van 3 jaar indien gewenst en noodzakelijk te komen met voorstellen gericht om remmen of stoppen van de bodemdaling.

Naar analogie van het "Veenplan" van het Rijk wordt gekozen voor een incrementele aanpak, waarin proces in het begin centraal staat, maar dat gaandeweg de inhoud meer naar voren komt. Op nationaal niveau is afgesproken dat er rond 2026 een definitieve strategie ligt, die inhoudelijke zekerheden richting de toekomst biedt aan alle betrokkenen en belanghebbenden en uitkomt op de besparing van 1 Mton. Tussen nu en 2030 zal de veenweidestrategie een aantal iteraties kennen, die steeds weer aan de deelnemende partners en GS ter vaststelling worden voorgelegd. Redenen voor deze incrementele aanpak zijn de volgende:

1. Er is momenteel nog veel onbekend over de voorliggende thema's, zoals bodemdaling en de daaraan gerelateerde broeikasgasemissies;
2. Het landbouwbeleid is in beweging en grote veranderingen met consequenties voor agrariërs komen eraan, inclusief de bijbehorende kostenverdeling van de veranderingen;
3. Beleidsbeslissingen op het boerenerf zijn ingrijpend en verstrekkend. De agrarisch ondernemers moeten voldoende tijd en ruimte krijgen om een eigen koers te bepalen richting de toekomst.

Standpunt partners en voorgestelde governance

De afgelopen maanden is de Startnotitie besproken in de Provinciale regiegroep. Ter voorbereiding van de voorliggende vaststelling door GS is hen gevraagd om bestuurlijk in te stemmen met de Startnotitie en met het instellen van een bestuurlijk kernteam voor de dagelijkse afstemming van het proces.

Inmiddels hebben de meeste betrokken besturen hun instemming verleend met de uitvoering van het geschetste proces in de startnotitie. Daarbij zijn de volgende aandachtspunten meegegeven²:

- Zorg voor voldoende aandacht en regie op de niet prioritaire gebieden;
- Zorg voor een inhoudelijk geïntegreerde aanpak in de gebieden. Beschrijf de opgaven helder en integreer dit in de gebiedsplannen;
- Onderzoek naar verhoging van polderpeilen of de individuele peilen in percelen en de daaraan gekoppelde verhoogde watervraag moet ook worden gezien in het licht van de discussie over klimaatadaptatie en wateroverlast;
- In het licht van de bodemdalingsproblematiek en de klimaatadaptatie is er een discussie met de waterschappen nodig over het toekomstige beleid rond de polderpeilen;
- Verwerf meer kennis over andere oorzaken van bodemdaling dan veenoxidatie, zoals drinkwaterwinning, compactie, en tektonische beweging en werk daarbij hecht samen met de waterschappen, waar veel kennis aanwezig is.

Het kernteam bestaat uit Meindert Stolk (gedeputeerde Provincie Zuid-Holland), voorzitter, Sjaak Langeslag (hoogheemraad Hoogheemraadschap van Rijnland) namens de betrokken waterschappen en Teunis Jacob Slob (wethouder gemeente Molenlanden), namens de betrokken gemeenten.

² De aandachtspunten zijn tevens opgenomen in de GS-brief aan Provinciale Staten.

Binnen de prioritaire gebieden zijn gebiedseigen organisatiestructuren opgezet, met o.a. regiegroepen van bestuurders en grondgebruikers en ambtelijke kernteams.

In IPO-verband spreken de zes veenweideprovincies elkaar in de zogenoemde bestuurlijke 'Kopgroep Veenweide'. Gedeputeerde Stolk is lid van deze kopgroep.

GS-brief aan PS

Provinciale Staten worden schriftelijk geïnformeerd in het kader van de actieve informatieplicht over het besluit en meegenomen in het proces dat moet leiden tot de Veenweidestrategie Zuid-Holland.

Aandachtspunten provincie voor de toekomst

Bij de start van het proces kunnen nog de volgende aandachtspunten worden benoemd:

1. Hoewel veel nieuw beleid voor deze opgave nodig is van het Rijk en van de sector zelf, hebben de provincies hier een belangrijke rol in. De provincies worden door het Rijk en door de sector gevraagd om de rol van beleidsmatige en procesregisseur en vaak ook als penvoerder voor het verdelen van middelen, op zich te nemen. De actieve rol hierin rond de veenweidestrategie is een begin, maar zal gaandeweg in omvang gaan toenemen.
2. Hoewel het landbouwbeleid van de provincie op dit moment nog bescheiden van aard is, gaat de samenleving in toenemende mate naar de provincie als middenbestuur kijken om een grotere rol te pakken op het thema landbouw dan nu het geval is. Met name het veenweidegebied wordt door onderzoekers genoemd als een deel van Nederland dat extra aandacht nodig heeft de komende jaren/decennia.
3. Het Rijk zal in toenemende mate de provincie gaan vragen om eigen inspanningen en middelen te leveren. Daarnaast is bij het aanboren van Europese middelen vaak cofinanciering nodig. Niet alleen in inzet van personeel, maar ook concreet in de vorm van bestaand en toekomstig instrumentarium en financiën en grond. Dit vraagt ook een inzet rond het organiseren van middelen vanuit de gebiedspartners ten einde cofinanciering te kunnen matchen met rijks- en Europese gelden.

Financiering tot 2030

In het coalitieakkoord van de provincie is t.b.v. de veenweidestrategie voor de gehele collegeperiode van 4 jaar een budget van €5,9mln vrijgemaakt. Dit budget is bedoeld voor jaarlijkse kosten aan onderzoek, personele kosten en bijdragen voor pilot- en gebiedsprojecten.

De provincie ontving in 2020 van het Rijk €22mln uit een budget van €100mln als "impulsgelden". Grondslag voor het Rijksbesluit vormt het gebiedsplan voor Zuid-Holland, gericht op een eerste impuls aan vermindering van CO₂.

Het Rijk heeft landelijk €76mln beschikbaar voor kennisontwikkeling en onderzoek, waaruit onderzoeksprogramma's worden gefinancierd en nogmaals €100 mln voor investeringsprojecten. De verwachting is dat de rijksoverheid inzet op cofinanciering (rond de 50%) door partijen uit veenweideprovincies. Daarnaast zullen de verschillende gebieden in de provincie meer geld vrijmaken voor eigen pilotprojecten, waarvoor cofinanciering vanuit de provincie gewenst is.

Verwachting is dat dit op lange termijn een extra provinciale inzet van tussen de €2 en 5mln per jaar zal vragen.

Door vertraging van de kabinetsformatie heeft het huidige kabinet nog geen uitspraak gedaan over het ROB voorstel om extra middelen toe te voegen aan het provinciefonds voor de uitvoering van het klimaatakkoord, waaronder de veenweiden. Onduidelijk is of deze bijdrage nog doorgaat. Het IPO is in overleg met het ministerie.

Financieel en fiscaal kader

Totaalbedrag exclusief BTW	: n.v.t.
Programma	: Ambitie 5 – Versterken Natuur in Zuid-Holland
Financiële risico's	: Er zijn geen financiële risico's bij deze Startnotitie.

Juridisch kader

- Voor de uitvoering van het Klimaatakkoord vormt de Klimaatwet een kader voor het beleid om broeikasgassen terug te dringen.
- Op 14 oktober 2020 heeft het Rijk de regeling '*...houdende regels voor het verstrekken van eenmalige specifieke uitkeringen in verband met de uitvoering van het interbestuurlijk programma 'Veenplan 1e fase' (Regeling specifieke uitkering Impuls Veenweiden)*' vastgesteld.

Voor de uitvoering van de daaruit voortkomende opdracht heeft de provincie, conform de gemaakte afspraken in het Klimaatakkoord, als 'penvoerder' voor de uitvoering van die afspraken, een Specifieke Uitkering Ontvangen (13-11-2021: DGNVLG-NS / 20274089) ter hoogte van €22mln; in deze SPUK laat het Rijk een hoge mate van vrijheid bij de provincie bij de invulling en besteding van de middelen, mits aan het belangrijkste doel (vermindering van de emissie van broeikasgassen conform het Klimaatakkoord) in voldoende mate tegemoet wordt gekomen; het Rijk formuleert in de SPUK de volgende beleidsdoelen: *'Met de gebiedsplannen Impuls Veenweiden wil het Rijk in samenwerking met de provincies de aanzet geven om het klimaatdoel voor de veenweiden te realiseren, zoals geformuleerd in het klimaatakkoord. De provincie Zuid-Holland heeft hiertoe een gebiedsplan Impuls Veenweiden Zuid-Holland opgesteld.' Deze doelstelling is geformuleerd als een inspanningsverplichting.*

2 Voorafgaande besluitvorming

14 juli 2020 - Vaststelling GS brief aan PS inzake de veenweidestrategie in het kader van het Klimaatakkoord (PZH-2020-745571177), waarin deze worden geïnformeerd.

16 november 2020 – aanvraag impulsgelden bij het Rijk (PZH-2020-757703439 DOS-2019-0005347).

3 Proces

De startnotitie vormt het beginpunt van een 10-jarig proces, waarin de veenweiden in Zuid-Holland een verandering van grondgebruik doormaken gericht op het verminderen van broeikasgassen uit veenbodems. Dit treft ook de noodzaak om de landbouw als bedrijfstak meer te verduurzamen. In een aantal iteraties zal de veenweidestrategie steeds concreter vorm krijgen

richting 2026 en 2030. Besluitvorming over de eerste versie van de Veenweidestrategie Zuid-Holland staat gepland in het eerste kwartaal van 2022.

4 Participatie en rolneming

De Veenweidestrategie Zuid-Holland is een product dat door de gezamenlijk partners wordt opgesteld en een breed draagvlak kent. Deze netwerkparticipatie komt voort uit de wijze waarop het Klimaatakkoord in elkaar is gestoken, als een breed maatschappelijk vraagstuk met breed gedragen oplossingen, waarbij de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen centraal staat en een opgave is voor eenieder in Nederland.

Via het hierboven genoemde bestuurlijk kernteam en de provinciale regiegroep wordt dit proces aangestuurd.

5 Communicatiestrategie

Berichtgeving over dit besluit vindt proactief plaats, in afstemming met de betrokken partijen c.q. partners (medeoverheden, en maatschappelijke partijen).